

Tvoříme pravidla

Ke vzniku a posílení pozitivních vztahů ve třídě je nesmírně důležité vytvořit a nastavit pravidla (hranice). Práce s pravidly není jednorázovou záležitostí naopak to představuje dlouhodobou systematickou práci, která by měla trvat od počátku skupiny do jejího zániku. Dobře nastavená pravidla dávají pocit bezpečí – děti vědí, jak se chovat, a jak ne (případně, jaký to bude mít následek). „*Pokud nebudou pravidla vytvořena, budou vytvořena pravidla spontánní*“ (Hrouzek, Marková & kol., 2012, s. 3) – nepsaná pravidla, která mnohdy vytvoří nejsilnější skupina.

Zásady, kterých se držet při tvorbě pravidel:

- **Nespěchejte** a **nepodceňte** tvorbu pravidel. Je důležité **pochopit výhodu pravidel** – může Vám to usnadnit práci v průběhu celého roku a předejdete vztahovým problémům. Věřte, že následná intervence je časově náročnější než tvorba pravidel.
- **Nečekejte s vytvářením pravidel** až do doby, kdy se objeví vztahové problémy, **vytvořte je hned na začátku**.
- Třídní pravidla **nejsou zdvojením (kopií) školního řádu**. **Pravidla upravují vztahy** ve třídě, ne formální náležitosti.
- Pravidla **zachovávají** lidskou **důstojnost** a **respekt** k odlišnosti.
- **Vysvětlete** dětem, že pravidla jsou důležitá, aby se každý ve třídě cítil bezpečně, a aby se nám lépe pracovalo po celý školní rok.
- Nezapomeňte dětem **zdůraznit, jak se bude s pravidly pracovat v budoucnu** – pravidla budou vyvěšená na snadno dostupném a viditelném místě a bude se sledovat jejich dodržování. Dávejte najevo, když si všimnete, že někdo dodržel pravidlo a upozorněte na situace, kdy pravidlo bylo porušeno. Podpořte děti, aby vyřešily situaci správně podle pravidel.
- Pravidla definují, **jak se k sobě budeme chovat, a jak už ne**.
- Pravidla **neurčují sankce** za neplnění, ale **vyvozují přirozené následky**, které z nedodržení plynou.
- Je nezbytné, aby pravidla **vznikla za účasti žáků (ne aby je učitel vymyslel a vyžadoval jejich plnění)**. Je potřeba, aby formulace byla blízká těm, kdo se jimi budou řídit. Když je vymyslí učitel, žáci k nim nebudou mít vztah.
- Pravidel by nemělo být moc, ideální počet je **6-7 formulací**.
- Jazyk pravidel musí **odpovídat věku a vyzrálosti žáků** – aby byla všem srozumitelná.
- Pravidlo by mělo **vyjadřovat osobní závazek** (např. „*Pokud někdo hovoří, nechám ho domluvit*“; namísto „*Je zakázáno skákat do řeči*“). Osobní závazek je pravidlo formulované v 1. osobě jednotného čísla, která dává návod, jak se má žák chovat. Není to zákaz ani rozkaz. Současně osobní závazek umožňuje snadnou kontrolu.

Jak pravidla se třídou vytvořit:

1. Posad'te se s dětmi do kruhu.
2. **Vysvětlete, co se bude dít a proč** je důležité, aby se to dělo (viz výše).
3. Rozdělte děti **náhodně** (například prvý, druhý, třetí, atd. nebo losováním či jiným náhodným roztríděním) do skupin po pěti.

4. **Zadejte jim úkol**, aby v malé skupině vymyslely 3-4 pravidla, která by jim pomohla cítit se ve třídě v bezpečí. Můžete uvést příklad na sobě: „*Já bych se tu cítil v bezpečí, kdyby ...*“. Dejte jen jeden příklad, aby Vás děti nekopírovaly.
5. Na vypracování úkolu dejte dětem cca 10-15 minut.
6. Nechte, aby každá skupina nahlas přednesla svá pravidla (i když budou podobná) a zapište je na tabuli.
7. **Rozeberte s dětmi každé pravidlo**. Ptejte se jich, co si pod danou formulací představují (Například někdo navrhne pravidlo: „*Budeme se respektovat*“. Ptejte se, co znamená slovo respektovat. Jak dítě pozná, že ho druhý respektuje. Jak dá žák najevo, že respektuje druhého, apod. Možná se dozvíte: „Znamená to, že se budeme vzájemně poslouchat“, „Dám mu to najevo tím, že mu nebudu skákat do řeči“, atd.)
8. **Z uvedených formulací (informací) vyberte tu, která bude dětem nejlépe sedět a upravte ji do podoby osobního závazku** (viz výše), tak aby jasně definovala (dávala návod), co se od žáka očekává. Není dobré do konečného seznamu dávat pravidla v rozkazu a záporu, protože tím nedáváte návod, co má žák dělat, ale jen říkáte, že se něco nesmí. Z toho dítě nedokáže pochopit, co se tedy smí.
9. **Vytvořte konečný seznam 6-7 pravidel** a zapište je na velký kus papíru (můžete nechat děti, aby si je napsaly sami – budou se jim lépe dodržovat). Pokud děti ještě neumí číst a psát, použijte obrázky a symboly.
10. **Nechte děti konečný seznam podepsat a podepište ho i vy sami** (místo podpisů se dají použít osobní značky, razítka, aj.). Všichni se tak zavazují k dodržování sepsaných pravidel.
11. **Vysvětlete, jak se s pravidly bude zacházet dál**, a že se jimi budete řídit po celý školní rok.
12. **Vyvěste seznam na viditelné místo**, aby byl pořád na očích.
13. **Vysvětlete, proč na seznamu nebudou napsány sankce**, ale že při nedodržení bude následovat přirozený důsledek (př. Nenecháš mě domluvit – Na ničem se nedohodneme, ztratíme čas a budeme tu muset být déle).

Co získáte vytvořením pravidel? Bezpečnou otevřenou atmosféru ve třídě, ve které se Vám bude lépe pracovat. Pravidla Vám dají oporu při řešení konfliktů – spory budete řešit podle pravidel. Děti se u Vás ve třídě budou cítit příjemně, nebudou mít tendenci se zraňovat, nebude z Vaší třídy vyzařovat napětí a pomůžete dětem pochopit, že každý čin má svůj přirozený následek.

Veronika Kubešková

Zdroje

Hrouzek, P., Marková, Z. & kol. (2012). *Bezpečné klima ve třídě: Jak zjistit, co se ve třídě děje a co udělat, aby se děti cítily ve škole dobře*. Aisis.

MŠMT ČR (2008). *Metodický pokyn ministra školství mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol školských zařízení, č. j. 24 246/2008-6*.

Říčan, P. & Janošová, P. (2010). *Jak na šikanu*. Grada.